

למצוא אמתלה להספקתה אש חדיצדית. אולם חומייני לא הסכים להספקתה אש גם בניסיונות אלה. בעל-בריתו של חוסיין העיראקי, חוסיין מלך ירדן, נמצא בסוף תש"מ במצב טוב יותר. המסלה העיראקית יכלה לפגוע בו, אך מנו וגמור היה עם האמריקאים להושיעו. מול האיום של איראל שרחק בהפלת מיסטרד של חוסיין כדי להקים בעמאן מדינה פלסטינית, קם איש-העולם של תש"מ ופירסם תוכנית, שנועדה להחזיר לחוסיין את השליטה בגדה המערבית, חוסיין מפוכח וזוהר כדרכו בשנים האחרונות, השתדל להפיק מהצעה זו את מלוא התועלת המדינית, אך מבלי להתנגש עם כוחו החדש של ערפאת.

גם הנושא החדש של מצריים, חוסני מובארק, שירש בראשית השנה את מקומו של אנור אל-סאדאת שנרצח, התהלך בין סיפות הגשם. הוא שמר בקפדנות על חוזה-השלום המצרי-ישראלי, גם אחרי שמצריים חזרה לגבול הבינלאומי, וגם אחרי שצה"ל פלש ללבנון. מילחמה זו יצרה לגיוני מצב קשה: היה ברור לכל ערבי בעולם כי השלום הישראלי-מצרי, שהבטיח את ישראל בטויל מפני כל התקפה מדרום, דירבן את בנין להתקיף בצפון. הבנייה המצרית במלסי סינים בלטה עוד יותר, ורבים במצריים חשו בריגושי אשמה עמוקים. אך המצרים שמחו גם שנושאר הפעם מחוץ למעגל המילחמה, וכאשר נקט הנשיא רגן, בסוף השנה, ביחמתו החדשה, קיוו המצרים כי ייצאו בקרוב גם מנטו הנידוי החרם, שבו הם כלואים מאז חתימת הסכמי קמפ-דייוויד.

זה לא קרה בוועידת-הפיסגה בפאס, שבה התקבלו בימים האחרונים של תש"מ שורה של החלטות, שהערי דו על ניצחון מכריע של קרה-השלום — כפי שערפאת ניסח אותו.

הדמות המעורפלת ביותר בפרוס תש"מ היתה זו של הנושיא-הנבחר של לבנון, בשיר אל-ג'מיייל. הנבחר הצעיר, שנודע בעבר בברוטאליות של מעשיו, נבחר להתפקידו בעזרת הסנקים של צה"ל, וכל אדם יודע זאת, אך מייד לאחר מכן החל מגלה סימנים של עצמאות, שגרמו לזעם עמוק בליבם של מנחם בגין ואיראל שרון. יתכן מאוד כי אל-ג'מיייל הצעיר יפתיע בשנה הקרובה את ירדיו ויריבו גם יחד, ויהיה צאצא נאמן לטוהרי גבל. צור וצידון, שהיו ירועים בימירקם יותר בפיקוחתם מאשר בתויליבם.

מדיניות

התוכנית החדשה של הנשיא רוגלד רגן, איש העולם של תש"מ, שהטביעה את חותמה על הימים האחרונים של השנה, ישרה עננה חדשה לאיש שנראה כעסקן בסוף דרכו הפוליטית: שימרון פרס. במשך השנה המאסה מיסלגת-העבודה את עצמה על הציבור הישראלי, על כל סלוגו, תומכיה-המילחמה מאסו במיסיגה, שהסתייגה מפרטה ושתקפה מדי פעם את אריל שרון, ואילו הציבור הגדול של מתנגדי-המילחמה, שהצביע בבחירות האחרונות למען המערך, מאס בעמדת המיסיגה, שתמכה במילחמה מהרגע הראשון, ובכל שלביה.

כבר בראשית השנה, כאשר היה ברור לכל כי איראל שרון יזום פלישה ללבנון ומחפש עילה לכך, קיבלה לישיכת מיסלגת-העבודה מיסמך, בנושא הצפון, ובו נאמר: אם תיפתח מילחמת-התשה מצד המחבלים, יפעל צה"ל בלבנון במגמה להרחיק את המחבלים ובס"י סיהם מן השטחים שמהם ניתן להפגין את ישראל. היתה זאת הומונה גלויה לשרון להביא את המחבר לים לפתיחת מילחמת-התשה — והוא אכן ניסה לעשות זאת כמה פעמים מבלי שהצליח. עד שבאה ההודמנות הגדולה.

במוצאי-שבת, ה"5 ביוני 1982, יום אחרי שאיראל שרון הנחית על בירות הפצצה גוראה — כביכול כתגובה על ההתנקשות בחיי השגריר הישראלי בלונדון, שבוצעה על-ידי ארבי אש"ף דוקא — זאחרי שאנשי אש"ף הגיבו בהפגזה של צפון הגליל, קיבל המורום של חברי המערך בוועדת-האחי-הביטחון החלטתה, שהייתה הומונה לאיראל שרון לפתוח במילחמה למחרת היום. נאמר בה: ישראל חייבת לקוט את הפעולות הנחר צות להבטחת שלום הישובים בגליל. לא נאמרה כמיסמך מילה אחת על הפצצה בבירות.

מנחם בגין קיבל את ההומונה והעילה, הודיע למחרת היום כי פתח במילחמה כדי להבטיח תגורת ביטחון של 40 קילומטרים, המערך עזר להפיק את השקר הזה בארץ ובעולם. כ"ז ביוני הצביעו כל חברי מיסלגת-העבודה, מלבד אחד, בעד המילחמה. שעות אחדות אחרי שצה"ל זרק מעל לבירות המערבית כרוזים, שבהם נקראה האוכלוסיה לנטוש את העיר בגלל ההתקפה הצפונית של צה"ל, יצא פרס מפגישה עם בגין ובישר לעולם כי צה"ל אינו פתכו להגיע לבירות.

מישחק כטול זה, האופייני לפרס — אך שגם שאר ראשי המערך השתתפו בו — נמשך בכל ימי המילחמה. המערך חי פסחד מתמיד שמא יאשים אותו מנחם בגין בבנייה, ושמא יאבד את הפופולריות המעטה שנותרה לו. הוא אף ניסה להתחכם, וכאשר החליטה מועצת הביטחון על שיגור משקטים לתיקוח על הספקת-האש בבירות, קפץ פרס והקדים את בגין בדחיית ההחלטה הזאת.

אחרי כל אלה בא רוגלד רגן בסוף השנה ופירסם תוכנית, שהתאימה מכל הבחינות לתוכניתה הישנה הבלה של מיסלגת-העבודה. היתה זה נסיון ברור להביא להדחת שילטונו של בגין ולהחזרת המערך לשליטון.

אם היה ספק בכך, באו דוברי הממשלה האמריקאית, ואישרו זאת ברמוים גלויים.

היתה טמונה תמימות רבה באמונה האמריקאית, שהציבור הישראלי יקבל את מנהיגותו של אדם חסר מוסר ועקרונות, כמו פרס, או איש הפכפך כמו יצחק רבין. אך פרס התמלא חדווה, כשפניו קורנות מאושר, הוא הופיע לפני הציבור באיצטלה של אדם העומד לחזור לשליטון. הבעת פניו הזכירה את הרגע במצאי יום-הבחירות, כאשר הציג אותו אחד השמשים שלו כ"ראש-הממשלה הבא של ישראל".

כל חייו היה פרס מפסידן, שההצלחה המקה — בצדק — בין ידיו, רק בתש"מ יתברר אם מזלו השתנה לאור תמיכתו הגלויה של הנשיא רגן.

יהדות

מודס-פראנס: כיהודי

מילחמת-הלבנון, שקוממה את דעת-הקהל העולמית נגד ישראל, ירדה על יהודי העולם כרעם ביום בהיר. הם הגיבו כדרכם, חלק התייצבו מאחרי ממשלת ישראל, גם כשסלדו ממעשיה. בין אלה היו רוב המנהיגים של המימסד היהודי באמריקה, שכחונתם תלויה בחסדיה של ממשלת-ישראל. אחרים פשוט הודידו את הראש, עד עבור זעם, ושתקו. ואחרים הרימו את קולם נגד המילחמה, הפגינו מול שגרירות ישראל וחתמו על עצמות נגד מעשיהם של מנחם בגין ואיראל שרון. בין אלה בלטו מדענים ואנשי-רוח, מקבלי פרס-נובל, בחסות הסלידה הכללית ממעשיה של ישראל בבירות הרימה גם האנטי-שמיות הישנה את ראשה. הפעילות האנטי-שמית גברה בארצות רבות, תגיעה לשיאה במעשה-הטרור גדול בפאריס, כאשר ירו אלמונים ביושבי מיסודה יהודית, הדברים הביכו עוד יותר את היהודים, שחששו שמא כל גיוני של פעולת צה"ל בלבנון חשפור שמן על מדרת האנטי-שמים.

שוב הוכח כי תיקונו של בנימין זאב הרצל התברתה: ישראל לא רק שלא עזרה ליהודים בשנת תש"מ, אלא שסיכנה את מעמדם בארצות רבות.

אחד שהלך עד הסוף בהתנגדותו למעשיה של ממשלת-ישראל היה ראש-הממשלה היהודי השני בעולם: ברנו קרייסקי, הקאנצלר של אוסטריה. הוא הכריז כי מעתה הלאה, "איני רוצה עוד שום עסקים עם ישראל זו!" — בהדגישו שהוא רואה לעצמו חובה להצעיר על כך, מפני שאיש אינו יכול להאשים אותו באנטי-שמיות.

המעשה היהודי של השנה היה שייך לשלושה אישים יהודיים: פייר מונרס-פראנס, מי שהיה ראש-ממשלת צרפת בשנות ה-50, נחום גולדמן, מי שהיה נשיא ההסתדרות הציונית ומייסד הקונגרס היהודי העולמי, ופיליפ קלוזניק, מי שהיה אחרי גולדמן נשיא הקונגרס היהודי העולמי ושר בממשלה האמריקאית.

כשיא מילחמת-הלבנון פירסמו השלושה גילוי-דעת שבו נאמר: את השלום אין עושים בין ירדים, אלא בין אויבים שלחמו ושסבלו. מודעותנו להיסטוריה היהודית ולציווים המוסריים של השעה תובעת מאיתנו לקבוע כי הגיע הזמן להכרה הדדית בין ישראל והעם הפלסטיני. הם תבעו הכרה הדדית בין ישראל ואש"ף, ביטול המצור על בירות ומשא-ומתן ישראלי-פלסטיני על בסיס הוכות של העם הפלסטיני להגדרה עצמית, גילוי-הדעת תואם מראש עם עיצאם סרטאווי, איש אש"ף, וזכה למחרת היום בכרכה רישמית מצד יאסר ערפאת בבירות הנצורה.

היה זה אחד ממעשיו האחרונים של נחום גולדמן, שנפטר בסוף תש"מ. אך מבין השלושה הגיע תואר איש-היהדות של השנה למנדס-פראנס. כי בהכינו מיסמך זה הוא עשה מעשה שנמנע מלעשותו עד אז. כפי שאמר לסרטאווי: "כל חיי גמנעתי מלעשות מעשים כיהודי. וזהי הפעם הראשונה שאני רואה חובה לעצמי להוטיע דווקא כיהודי".

בעתון

גבע: איש המצפון

אישה-ביטחון של השנה לא היה הרמטכיל, רפאל איתן, וגם לא אלוף פיקוד-הצפון, אמיר דרורי, שניהלו את מילחמת-הלבנון. הוא גם לא היה אביגדור בן-גוריון, שפיקד על החזית המיזרחית, הנושא באחריות לכישלון הצבאי המכריע של המילחמה בחזית זו. אלפים רבים של מסקדים וחייילים מילאו את חובתם במילחמת-הלבנון, רבים מהם בכישרון מיקצועי רב, אחרים בגבורה ובתושיה. אך תיפארת צה"ל לא תהיה על המילחמה הזאת — ולא רק מפני שהיתה לצה"ל עדיפות מכרעה בחזית הסורית, שבה היתה לה שליטה הופעלה עוצמה אדירה — בים, ביבשה ובאוויר — נגד עשרת אלפים לוחמים סדירי-למחצה. המילחמה נכשלה בגלל הנתק בין המטרות האמיתיות והמטרות המוצהרות, וגם בגלל הנתק בין המחשבה הצבאית והמחשבה המדינית. כתוצאה מכך הפכה מילחמה קטנה ומאורה, שהיתה צריכה להסתיים בניצחון מכריע תוך כמה ימים, למילחמה ארוכה ומייגע, ושהסתיימה בתיקו הן בחזית הסורית, הן בחזית הפלסטינית. מילחמה זו התמקדה במצור על בירות המערבית — מצור שהביא למעשה השגור-במחלוקת ביותר של המיל-חמה כולה, ושהעלתה את דמותו של איש-הביטחון של השנה: אלוף-מישנה אלני גבע.

גבע, בנו של אלוף, חייל קרבי מצטיין אשר יכול

(המשך בעמוד 53)